

Walka o zachowanie języka z ropą w tle

27 lutego 2013

Na 21 lutego przypada Międzynarodowy Dzień Dziedzictwa Językowego. W towarzyszącym nam nagromadzeniu przeróżnych dat, ten jeden dzień służyć ma podkreśleniu wartości różnorodności języków oraz unaocznieniu konieczności ich zachowania. Jako integralna część kultury, ściśle związana z kosmologią, język stanowi nieodzowny element historii mówionej. Bez języka tożsamość kulturowa traci swoje korzenie i zanika, bądź ulega gwałtownemu przeobrażeniu. W Amazonii istnieje ponad 100 języków, odzwierciedlających niesamowitą różnorodność kulturową regionu. Po Nowej Gwinei, Amazonia pozostaje obszarem o największej różnorodności językowej na świecie. W samej tylko ekwadorskiej części tego regionu funkcjonuje około dziewięciu rodzimych języków podstawowych. Wśród nich znajdują się tradycje lingwistyczne Zápara, w 2001 roku oficjalnie uznane przez UNESCO, za niematerialne dziedzictwo o klasie światowej.

W trakcie historii kontaktów z kolonistami, Záparowie zmagali się z epidemiami, niewolnictwem, przymusowymi przesiedleniami, nadużyciami ze strony osadników oraz bezwzględnością przemysłu

– eksploatacją ropy, górnictwem, gorączką kauczukową i wyrębem lasów. W 1680 roku łączna liczba Zápara ocierała się o granice 98,5 tysięcy osób, rozproszonych między Ekwadorem i Peru. Do początku XX wieku populacja ta została zredukowana do 20 tysięcy osób. Według ekwadorskiego ministerstwa dziedzictwa narodowego, dzisiaj żyje już tylko 400 Záparów w Ekwadorze i nie więcej niż pół tysiąca w Peru. Kosmologia Zápara opiera się w znacznej mierze na snach i marzeniach. Podania te, wyrażane za pośrednictwem języka i terminów pojęciowych, uległyby zamazaniu wraz z utratą tradycyjnych środków komunikacji. Współcześni Zápara są spadkobiercami obszernej wiedzy o swoim środowisku życia, z obfitą terminologią służącą opisaniu wiedzy medycznej oraz flory i fauny lasów tropikalnych. Język jest nośnikiem zapewniającym podtrzymywanie mitologii oraz pojęć kulturowych i artystycznych; stanowi zapis pamięci o historii i regionie w którym się kształtował.

Dziedzictwo lingwistyczne Zápara znajduje się dzisiaj w poważnym niebezpieczeństwie. Według przeprowadzonych analiz, już tylko sześciu starszych członków społeczności posługuje się oryginalnym językiem z zachowaniem jego brzmienia, natomiast tylko pięciu przedstawicieli młodszego pokolenia operuje rodzimą mową w stopniu dobrym. Spośród 32 dialektów Zápara, istniejących pierwotnie, zachowały się tylko dwa.

Oprócz tego, przed Zápara, mieszkającymi w Ekwadorze, kształtują się nowe problemy. Ekwadorski rząd planuje aukcję koncesji naftowych, które obejmą swym zasięgiem całe terytorium Zápara. Historia prac naftowych w ekwadorskiej Amazonii potwierdza, że wraz z deforestacją i zanieczyszczeniami, przybywają osadnicy, za którymi podążają z kolei, wzrost przemocy i przymusowe przesiedlenia. Prezydent Ekwadoru, Rafael Correa, w lutym 2013 roku wybrany na kolejną kadencję, utrzymuje, że eksploatacja zasobów naturalnych jest ważna dla regionalnego rozwoju. Obecnie, jego zdaniem, Ekwador pozostaje żebrakiem siedzącym na worku złota i aby wydobyć się

z nędzy, musi skorzystać z bogatego dziedzictwa skrywanego pod ziemią. W gronie zaproszonych do nowego rozdania w ekwadorskiej Amazonii znalazły się już firmy z Chin i Kanady. Za wzór dla Ekwadoru, Correa stawia zmiany jakie dokonały się na przestrzeni ostatniej dekady w Brazylii. Kraj ten według ekwadorskiego prezydenta nie tylko skonstruował „nową architekturę finansową”, ale wraz z prezydentą Luli da Silvy, przyczynił się do „konsolidacji nowej ery w Ameryce łacińskiej”. Tymczasem autorytarne zakusy polityczne w Brazylii spotykają się z oporem i demonstracjami ludów indiańskich w całym kraju. Correa podążając tą ścieżką, nieuchronnie dąży do konfrontacji z rdzennymi mieszkańcami Ekwadoru. Dysponujący szerokim zapleczem, establishment polityczny z Quito, być może zignoruje głos nielicznych Zápara. W innych regionach, takich jak Cordillera del Condor, zamieszkanym przez ośmiotysięczną populację Indian Shuar, centralne planowanie napotka już prawdopodobnie, na silny i skuteczny opór.

Opracowanie: Damian Żuchowski

Na podstawie: amazonwatch.org, ebc.com.br, Amazonia.org.br

Dla „Wolnych Mediów”